

โบราณสถานถ้ำเขาน้อย

ชื่อแหล่ง : โบราณสถานถ้ำเขาน้อย
ที่ตั้ง : เขาน้อย หรือ เขาน้อยทรงอาสน์ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ 4 บ้านไร่สะทอน ตำบลถ้ำรงค์
อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง :

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :

สภาพภูมิศาสตร์ :

ลักษณะเป็นภูเขาหินปูนขนาดเล็กวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ความยาวประมาณ ๒๕๐ เมตร ความกว้างประมาณ ๑๕๐ เมตร และความสูงประมาณ ๗๐ เมตร ภายในภูเขามีถ้ำหินปูนทั้งขนาดใหญ่และเล็กตั้งอยู่หลายแห่ง บางแห่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถาน เช่น ถ้ำเขาน้อย ถ้ำวัว

แหล่งน้ำ :

ประวัติ :

เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๗ ชมรมอาสาสมัครอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ประสานงานขอให้สำนักงานศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี ตรวจสอบโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบบนเขาถ้ำรงค์ นางสาวพุง วงษ์น้อย และนางสุรียา สุดสวาท นักโบราณคดีจากกลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี และนางสาวดาริกา ธนศักดิ์ศิริ ภัณฑารักษ์จากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา จึงเดินทางไปตรวจสอบเบื้องต้นร่วมกับนายเพื่อน แยมเย็นยง ประธานชมรมอาสาสมัครอนุรักษ์ฯ ส.ต.อ.ประจวบ นิ่มนุช นางเนาวรัตน์ นิ่มนุช นายวิรัช แทนคุณ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลถ้ำรงค์ และนายมานพ ทองเก่า

สมาชิก อส.มศ.จังหวัดเพชรบุรี

ผลการสำรวจพบโบราณสถานในเขตเขาน้อย และบริเวณใกล้เคียงจำนวน ๓ แห่ง คือ โบราณสถานถ้ำเขาน้อย โบราณสถานถ้ำวัว และโบราณสถานไร่นายสุทิน หวานหนู ทั้งหมดเป็นโบราณสถานในวัฒนธรรมทวารวดี

ต่อมาในเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ คณะสำรวจจากกลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี ประกอบด้วย นางสาวพุง วงษ์น้อย นายเดชา สุดสวาท นางสุรียา สุดสวาท และนางสาวปัทมา ก่อทอง ดำเนินการสำรวจโบราณสถานในเขตเขาน้อยและเขาถ้ำรงค์เพิ่มเติม พบ

โบราณสถานอีกจำนวน ๖ แห่ง

สภาพปัจจุบัน :

หลักฐานทางด้านโบราณคดี :

โบราณสถานถ้ำเขาน้อยตั้งอยู่ทางทิศใต้ด้านตะวันออกของเขาน้อย เดิมถ้ำแห่งนี้ชาวบ้านเรียกกันว่า “ ถ้ำยายจูงหลาน ” ลักษณะเป็นถ้ำหินปูนขนาดเล็ก ปากถ้ำหันไปทางด้านทิศตะวันออก ความกว้าง ๓.๕๐ เมตร ความสูง ๓.๗๐ เมตร คูหาภายในถ้ำเป็นรูปโค้งกึ่งวงหรือประทุน ประกอบด้วย ๒ คูหา คือ

คูหาแรก มีขนาดใหญ่ แสงสว่างสามารถส่องถึง ขนาดของคูหาความกว้าง ๓.๕๐ เมตร ความลึก ๗.๕๐ เมตร จากพื้นคูหาถึงเพดานความสูง ๔.๔๐ เมตร บนพื้นคูหามีดินทับถมค่อนข้างหนา หลักฐานทางด้านโบราณคดีที่สำรวจพบได้แก่ บนผนังถ้ำทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก ทิศใต้ และเพดานถ้ำด้านบน ปรากฏภาพประติมากรรมปูนปั้น นูนต่ำรูปพุทธประวัติ ตอนเสด็จกลับจากกรุงกบิลพัสดุ์ และลวดลายดอกไม้ตกแต่ง

คูหาที่สอง อยู่ลึกถัดจากคูหาแรกเข้าไปทางด้านใน ขนาดปากคูหาความกว้าง ๑.๕๐ เมตร จากพื้นคูหาถึงเพดานสูง ๑.๔๐ เมตร และพื้นที่ของคูหาลึกเข้าไปประมาณ ๔.๕ เมตร

บนพื้นคูหาของถ้ำเขาน้อยพบก้อนอิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ และอิฐกลมมุกที่ใช้ก่อเป็นบัวโค้งของส่วนฐานโบราณสถานตกอยู่จำนวนหนึ่ง อิฐที่พบเนื้อหยาบมีเกล็ดขาวปะปนอยู่ในเนื้อจำนวนมาก แบบอิฐทวารวดี ขนาดของอิฐมีความหนา ๘.๕-๙ เซนติเมตร ตกอยู่จำนวนหนึ่งนอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนลวดลายปูนปั้นรูปดอกบัวบานขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ เซนติเมตร ตกอยู่บนพื้นคูหาถ้ำด้วย

จากหลักฐานทางด้านโบราณคดีที่พบสันนิษฐานได้ว่า ถ้ำเขาน้อยเป็นศาสนสถานในวัฒนธรรมทวารวดีที่เกิดจากการดัดแปลงถ้ำธรรมชาติให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความเหมาะสมต่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานประติมากรรมปูนปั้นที่ปรากฏอยู่บนผนังถ้ำเขาน้อยเป็นภาพพุทธประวัติที่มีอิทธิพลของศิลปะอินเดียผสมผสานกับศิลปะแบบพื้นเมืองในสมัยทวารวดี ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญชิ้นหนึ่งที่บอกเล่าเรื่องราวของวัฒนธรรมทวารวดีในเขตลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี

การกำหนดอายุสมัย : สมัยทวารวดี

การประกาศขึ้นทะเบียน :

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี : ศาสนสถาน

ภาพประกอบ :

ถ้ำเขาน้อย จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มภาพประติมากรรมบนผนังถ้ำเขาน้อยทางด้านทิศเหนือ

ภาพพุทธประวัติ ตอน เสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์
ประติมากรรมปูนปั้นถ้ำเขาน้อย จังหวัดเพชรบุรี